

พิเคราะห์ : ร่างแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ผศ.สุพล พรหมมาพันธุ์

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 5265 วันอาทิตย์ที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2554 หน้า 5

ข่าวเมื่อคืนวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2554 ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยรายงานว่า มีการประชุมผู้สื่อข่าวชมรมไอที เรื่อง **การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน** ด้วยปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในสังคม และวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้น อย่างเช่น Facebook และ Twitter, Youtube หรือสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ สื่อมวลชนซึ่งมีหน้าที่นำเสนอข่าว ควรใช้สื่อออนไลน์ในทางที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ไม่พียงนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น นำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการปิดเว็บไซต์ของรัฐบาลอันเป็นการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชน ด้านนายจักรกฤษ เพิ่มพูล ประธานคณะกรรมการร่างแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เปิดเผยว่า ในการประชุมที่อาคารสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันอังคารที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 สององค์กรสื่อมวลชน ประกอบด้วย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ได้ประชุมคณะกรรมการบริหารซึ่งได้พิจารณาร่างแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน ที่ยกร่างโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมผู้ดูแลเว็บไทย ชมรมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ชมรมนักข่าวสายเทคโนโลยีสารสนเทศ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและเทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมทั้งเปิดรับฟังความเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ.2553 ที่ผ่านมา สภาทั้งสองได้มีมติรับรองการใช้สื่อสังคมออนไลน์แล้ว โดยได้มีมติรับรองให้เป็นส่วนหนึ่งในแนวปฏิบัติด้านจริยธรรม และมีผลบังคับใช้ทันที ซึ่งนับเป็นครั้งแรกขององค์กรสื่อที่มีแนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นลายลักษณ์อักษร หลังจากในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา องค์กรสื่อ และสื่อมวลชนจำนวนมาก ได้ใช้สื่อสังคม หรือโซเชียล มีเดีย โดยไม่มีแนวทางปฏิบัติ หรือมาตรฐานความรับผิดชอบในเชิงจริยธรรม ในกรณีที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีผลกระทบต่อสังคม หรือบุคคลอื่น (www.bangkokbiznews.com)

คราวนี้ลองมาดูร่างแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์กันบ้าง **หมวดที่ 1 เป็นบททั่วไป** ข้อ 1 ในแนวปฏิบัตินี้ **‘สื่อสังคมออนไลน์’** (Social Media) หมายถึง ช่องทางในการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถสร้างสรรค์เนื้อหาได้ด้วยตนเอง อาทิ Twitter.com, Facebook.com, Youtube.com และ Weblog ต่าง ๆ เป็นต้น **‘องค์กรสื่อมวลชน’** หมายถึง องค์กรสมาชิกสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และองค์กรสมาชิกสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย **‘ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน’** หมายถึง ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2540 ผู้ประกอบการวิชาชีพข่าว และผู้ปฏิบัติงานข่าววิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามธรรมนูญสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย พ.ศ. 2552 **หมวดที่ 2 แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน**, ข้อ 2 การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น พึงยึดมั่นกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยอย่างเคร่งครัด, ข้อ 3 การนำเสนอข่าวโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน ควรเป็นหลักในการอ้างอิงถึงองค์กรสื่อมวลชน ดังต่อไปนี้ (1) ชื่อองค์กรสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร, (2) รายละเอียด สัญลักษณ์ หรือชื่อย่อ ที่แสดงถึงองค์กรสื่อมวลชน, (3) มาตรการทางเทคนิคที่ยืนยันถึงสถานะและความมีตัวตนขององค์กรสื่อมวลชน, (4) ชื่อตัวแทนองค์กรสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวสาร (ถ้ามี), ข้อ 4 การนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรสื่อมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควรเป็นไปตามข้อบังคับจริยธรรม หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติขององค์กรที่กำกับดูแลตามที่ระบุไว้ในหมวดหนึ่ง และต้อง

ไม่เป็นการสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในชาติ จนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและเสียหายรุนแรงขึ้นในสังคม, ข้อ 5 องค์กรสื่อมวลชนต้องให้ความเคารพและยอมรับข้อมูลข่าวสารหรือภาพข่าวที่ผลิตโดยบุคคลอื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์การคัดลอก เลียน ข้อความใด ๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ พึ่งได้รับการอนุญาตจากเจ้าของข้อความนั้น ๆ ตามแต่กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือรายงานข่าวในฐานะสื่อมวลชน ต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของข้อความ หมวดที่ 3 แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน และข่าวสารนั้นโดยรับรู้ถึงสิทธิหรือลิขสิทธิ์ขององค์กรหรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลดังกล่าว, ข้อ 6 การนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน อาจแบ่งได้ดังนี้ (1) กรณีใช้ชื่อบัญชีผู้ใช้งาน (User Account) ที่ระบุถึงต้นสังกัด ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนพึงใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติตามข้อบังคับจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะความถูกต้อง (Accuracy) สมดุล (Balance) และการใช้ภาษาที่เหมาะสม (2) กรณีใช้ชื่อบัญชีผู้ใช้งานที่ระบุถึงตัวตนอันอาจทำให้ผู้ติดตาม (Followers) หรือเพื่อนในเครือข่าย (Friends) เข้าใจได้ว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้ใช้งานพึงระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวและการแสดงความคิดเห็นที่อาจนำไปสู่การละเมิดจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเช่นเดียวกัน, ข้อ 7 การรายงานข้อมูลข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนพึงแยก ‘ข่าว’ กับ ‘ความเห็น’ ออกจากกันอย่างชัดเจน และพึงระงับการย่อความที่ทำให้ข้อความนั้นบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ข้อ, 8 ในกรณีที่เวลาเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร พึงตระหนักถึงมิติของเวลาในการนำเสนอข่าวนั้น ๆ ด้วย, ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน พึงตระหนักว่าพื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช่พื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลที่มีการรายงานจะถูกบันทึกไว้และมีผลทางกฎหมายได้, ข้อ 10 ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ และการแสดงความคิดเห็น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน พึงระงับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเด็กและสตรี ภาพอุจาด ลามก อนาจาร, ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน พึงระมัดระวังกระบวนการหาข่าวหรือภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนและรอบด้าน, ข้อ 12 หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเกิดความผิดพลาด จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือองค์กรอื่น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องดำเนินการแก้ไขข้อความที่มีปัญหาโดยทันที พร้อมทั้งแสดงถ้อยคำขอโทษต่อบุคคลหรือองค์กรที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ต้องให้ผู้ได้รับความเสียหายได้มีโอกาสชี้แจงข้อมูลข่าวสารในด้านของตนด้วย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย Xx ตุลาคม 2553 (Asina Pornwasin : www.itpc.or.th)

พิเคราะห์ ร่างแนวปฏิบัติเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน ของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยฉบับนี้ นับเป็นเรื่องที่ค่านายกย่องที่องค์กรสื่อมวลชนได้แสดงออกถึงเจตนารมณ์ของความร่วมมือขอต่อสังคมและประชาชน หลังจากมีพระราชบัญญัติว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ออกมาเมื่อ 4 ปีที่แล้ว ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างกรอบจัดระเบียบสังคมให้อยู่ในหลักการแห่งความถูกต้อง และศีลธรรมอันดี ในร่างนี้มีสาระที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็น เช่น ความในข้อ 4 ตอนหนึ่งที่บอกว่า การนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรสื่อมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ต้องไม่เป็นการสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในชาติ จนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและเสียหายรุนแรงขึ้นในสังคม สื่อมวลชนที่ดีควรมีหน้าที่ประสานความขัดแย้ง วางตัวเป็นกลาง ไม่ควรไปเติมเชื้อไฟแห่งความขัดแย้งให้ลุกโชนขึ้น อย่างที่เรียกว่า “ยุให้ร้อนดำให้ร้อน” เพราะหากสังคมประเทศชาติอยู่ไม่ได้ เราทุกคนก็อยู่ไม่ได้คู่ๆเดียวกัน หรือความอีกตอนหนึ่งในข้อ 7 ที่ว่า การรายงานข้อมูลข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนพึงแยก ‘ข่าว’ กับ ‘ความเห็น’ ออกจากกันอย่างชัดเจน เรื่องการรายงานข่าวสื่อมวลชนควรนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา ไม่ควรบิดเบือนความเป็นจริง ส่วนการแสดงทัศนะความคิดเห็น สื่อมวลชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะวิเคราะห์

แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่อยู่แล้ว และความคิดเห็นเหล่านั้น ฟังเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ ไม่อคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มากจนเกินไป เพราะอาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น หรืออาจก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีของคนในชาติได้.